

УДК 373.2.091

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-26-31

КОТЕЛЯНЕЦЬ Наталка Валеріївна –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0575-5205>
e-mail: nvnatalka@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним з ефективних шляхів оновлення змісту й методів навчання в сучасних закладах дошкільної освіти є інтеграція. Інтеграційні процеси в системі дошкільної освіти є складовою загальних інноваційних процесів та характерною рисою соціокультурного простору сучасної освіти. Всебічне вивчення проблеми інтеграції в освіті підтвердило її значимість і позитивний вплив на педагогічний процес, що виразилося в прагненні розвитку сучасної особистості, яка відзначається системним мисленням, здатністю до усвідомленого аналізу своєї діяльності, власних дій.

У статті розкрито різні підходи до розуміння сутності поняття «інтеграція» та відображено основні тлумачення цього терміну у довідкових, словниково – енциклопедичних та педагогічних виданнях, наукових дослідженнях. На основі аналізу досліджень визначено шляхи реалізації принципу інтеграції в практиці дошкільної освіти.

Показано, що впровадження принципу інтеграції в дошкільну освіту передбачає формування єдиної картини світу у дитини дошкільного віку, а становлення дитячої картини світу як цілості визначає не тільки шлях інтелектуального розвитку дитини, але й зумовлює розвиток її творчого потенціалу, формує спосіб сприймати світ образно.

Виокремлено ряд інтегративних блоків, усередині яких здійснюється інтеграція в закладі дошкільної освіти: природа, її основні закономірності та відносини; світ людей та мистецтво, їх взаємини та закономірності.

Виділено фактори й компоненти, взаємодія яких забезпечує отримання відповідного інтегрального результату. Названо системоутворюючі фактори інтеграції.

Основна увага зосереджується на характеристичні технології інтегрованого навчання дітей дошкільного віку таких, як: ігрова, проєктна, STREAM-освіта. Виокремлено їх переваги та особливості застосування в освітньому просторі закладу дошкільної освіти.

Перехід до інтегрованого освітнього процесу є нагальною потребою сьогодення, що обумовлено модернізацією дошкільної освіти та психофізіологічними особливостями сучасних дошкільників, їхніми соціокультурними запитами. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо застосування технологій інтегрованого навчання в навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційний підхід, дошкільна освіта, проєктна технологія, ігрова технологія, STREAM-освіта.

KOTELIANETS Natalka Valeriivna –

Doctor Pedagogical Sciences, professor, a head of the chair of
pre-school and primary school education,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0575-5205>
e-mail: nvnatalka@ukr.net

TECHNOLOGIES OF INTEGRATED EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

One of the effective ways of updating the content and teaching methods in modern preschool education institutions is integration. Integration processes in the system of preschool education are a component of general innovation processes and a characteristic feature of the socio-cultural space of modern education. A comprehensive study of the problem of integration in education confirmed its significance and positive impact on the pedagogical process, which was expressed in the desire to develop a modern personality, which is characterized by systemic thinking, the ability to consciously analyze one's activities, one's own actions.

The article reveals different approaches to understanding the essence of the concept of "integration" and reflects the main interpretations of this term in reference, dictionary-encyclopedic and pedagogical publications, scientific studies. Based on the research analysis, the ways of implementing the principle of integration in the practice of preschool education are determined.

It is shown that the implementation of the principle of integration in preschool education involves the formation of child's of preschool age whole picture of the world, and the formation of a child's picture of the world as a whole determines not only the path of the child's intellectual development, but also determines the development of his creative potential, forms a way of perceiving the world figuratively.

A number of integrative blocks are singled out, within which integration is carried out in the preschool education institution: nature, its main regularities and relations; the world of people and art, their relationships and regularities.

Factors and components, the interaction of which ensures obtaining a corresponding integral result, are highlighted. The system-forming factors of integration are named.

The main focus is on the characteristics of technologies of integrated education of preschool children, such as: a game, a project, STREAM-education. Their advantages and features of application in the educational space of a preschool education institution are highlighted.

The transition to an integrated educational process is an urgent need today, which is due to the modernization of preschool education and the psychophysiological characteristics of modern preschoolers, their socio-cultural demands. Further research will be aimed at developing methodological recommendations for the use of integrated learning technologies in the educational process of a preschool education institution.

Key words: integration, integrated approach, preschool education, project technology, game technology, STREAM education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інтеграція системи освіти України до європейського освітнього простору, а також постійне збільшення обсягу наукової інформації роблять надзвичайно актуальною проблему оновлення змісту освіти, головними напрямками якої є її гуманізація, гуманітаризація та інтеграція. Одним з важливих аспектів у плані проектування змісту дошкільної освіти вважається інтегративний підхід, який дозволяє розкрити механізми переходу простого в складне, утворення нового в результаті об'єднання частин, що сприяє «міжпредметним» переходам між раніше розгалуженими галузями знань, обробці зростаючого обсягу інформації відповідно до ліміту часу на його засвоєння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показав аналіз літературних джерел проблемі змісту, проектування та інтеграції в освіті присвячено значну кількість досліджень. Сутність інтеграції в освіті, її форми й види на сучасному етапі активно досліджують І. Бех, М. Вашуленко, К. Гуз, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Ільченко, І. Козловська, Ю. Мальований, Ю. Самарін та ін. Психологічні основи процесу інтеграції в системі шкільного навчання розкриті в дослідженнях Л. Виготського, В. Давидова, В. Зінченка, Е. Носенко.

В Україні активно розвивається дидактичний аспект теорії інтеграції за такими напрямками: розробка методологічних засад проблеми інтеграції (С. Гончаренко, Ю. Мальований, О. Сергєєв); окреслення сутності взаємозв'язків інтеграції та диференціації (В. Моргун); психологічні аспекти інтеграції (В. Семиченко, Т. Яценко); структурування інтегрованих знань та цілісність змісту природничонаукової освіти (Б. Будний, В. Ільченко, А. Степанюк); проблеми розробки інтегрованих курсів (К. Гуз, Л. Лук'янова, В. Сидоренко, Я. Собко, Н. Талалусва); формування системи знань шляхом запровадження інтегративних методів навчання (О. Джулай); інтеграційні процеси в системі дошкільної освіти (Н. Гавриш, К. Крутій, І. Кіндрат).

Мета статті: обґрунтувати необхідність впровадження технологій, що забезпечують інтегроване навчання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття інтеграції розглядається в педагогіці, психології, філософії, соціології та інших науках.

Положення про необхідність розкриття взаємозв'язку явищ природи, суспільства, мислення, що відображаються наукою є філософською передумовою постановки проблеми інтеграції. Термін «інтеграція» в філософії означає результат єдності подій, з яких складається виникнення цілого, при якому існуюча раніше самостійно частина перестає існувати як така. Інтеграція - спосіб формування світогляду з опорою на гармонію й єдність світу.

В якості принципу розвитку психологічної теорії, як процес розвитку тієї системи зав'язків, яка обумовлює все більш складні форми активної взаємодії, інтеграція може бути представлена як психологічний феномен.

Термін інтеграція від лат. *integratio* – відновлення, заповнення, від *integer* – цілий. Новий тлумачний словник української мови пояснює цей термін, як об'єднання чого-небудь у єдине ціле [6, с. 500].

У педагогіці поняття «інтеграція» вживається у характеристиці складного цілісного об'єкта або стану зв'язку окремих диференційованих функцій системи, а також при створенні цілого з різних систем. Інтеграція як цілісність і як процес не являється сумою складових частин, а якісно нове утворення, яке виникає на основі інтеграції цілей, діяльності, відносин тощо.

Термін «інтеграція» має множинність визначень. Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначається, що «інтеграція – це об'єднання в ціле будь – яких окремих частин; об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому організмі» [1, с. 500].

У педагогічному словнику за редакцією Ярмаченка М. інтеграція тлумачиться як поняття, що означає як стан зв'язності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, так і процес, що веде до такого стану [7, с. 229].

Інтеграція у соціолого – педагогічному словнику – це сторона процесу розвитку, яка пов'язана з об'єднанням у ціле раніше різномірних частин та елементів, а у ході процесів інтеграції в уже сформованій системі, або у новій системі, яка виникла з раніше незв'язних елементів, збільшується обсяг та інтенсивність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, зокрема надбудовуються нові рівні управління [9, с. 94].

І. Козловська стверджує, що інтеграція – це таке взаємопроникнення одного об'єкта в структуру іншого, внаслідок якого виникає не додавання, не поліпшення якості двох об'єктів, а повністю новий об'єкт зі своїми властивостями. Предметом інтеграції, зазначає дослідниця, можуть бути й компоненти імперичного рівня, і високі рівні систематизації знань [4, с. 52].

Багатоаспектність, багатоплановість проявів інтеграції в дійсності є початком її багатозначних визначень у науковій літературі. Ось деякі з них:

– інтеграція – «об'єднання в ціле будь-яких окремих частин. Об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи. Процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому організмі» [11];

– інтеграція – це «взаємозв'язок наук і наукових знань, їхня взаємодія завдяки використанню спільних ідей, засобів, прийомів дослідження навколишньої дійсності, тобто ущільнення знань у постійно вдосконалюваних формах пізнання й вираження пізнаного» [10, с. 16];

– інтеграція наук полягає у «взаємопроникненні методів дослідження з одних наук в інші, у виробленні спільного для низки наук підходу до вивчення, теоретичного опису й пояснення явищ» [2, с. 95].

В словнику іншомовних слів зустрічаємо таке лаконічне означення інтеграція – «об'єднання в ціле будь-яких окремих частин» [8, с. 286].

Енциклопедія освіти визначає інтегрований підхід в освіті як підхід, який веде до інтеграції змісту, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність, і результатом застосування якого в педагогіці можуть бути цілісні знання різних рівнів: про дійсність; про природу; з тієї чи іншої освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми. Інтегрований підхід є стрижневим і відображає реалізацію ідей взаємозв'язку і взаємодії в будь-якому з компонентів освітнього процесу відповідно до тих чи інших цілей і завдань освіти, що веде до підвищення рівня його цілісності [3].

Сукупність теоретичних положень, що пояснюють сутність феномена інтеграції у сучасній педагогіці об'єднані загальним поняттям «інтегративний підхід»: у результаті інтеграції раніше самостійні елементи поєднуються та певним чином синтезуються у цілісну систему на основі встановлення функціональних взаємозв'язків, взаємного переходу та доповнення, керування, зближення теорій навчання й виховання, об'єднання в системах організації освіти та його змісту.

Для системи дошкільної освіти характерна одностайна позитивна позиція прийняття як життєвої необхідності провадження інтеграційних процесів у практику роботи закладів дошкільної освіти (А. Богуш, Г. Беленька, О. Кононко, К. Крутій, В. Кудрявцев, Н. Лисенко, Т. Піроженко, С. Якименко та ін.). Проблема інтеграції в дошкільній освіті впливає з дидактичного принципу систематичності, який відображає загальне філософське поняття про зв'язок явищ й узгоджується з фізіологічним та психологічним уявленням про системність у роботі мозку дитини.

Психологи, фізіологи, педагоги, аналізуючи пізнавальну сферу дошкільника, відзначають цілісність дитячої психіки, вказують на синкретизм дитячих уявлень про світ як основну якість дитячого мислення, зокрема особливості розвитку здатності до узагальнення у дошкільників (Л. Венгер, О. Запорожець, С. Рубінштейн та ін.), у той же час глобальність та слабку диференційованість психічних процесів (Л. Виготський, Е. Клапаред, К. Коффка, Ж. Піаже); і в цілому характерне для дошкільників домінування процесів інтеграції (синтезу) над процесами диференціації (аналізу) (М. Поддьяков, О. Поддьяков). Теоретична логіка послідовності етапів інтеграції ґрунтується на психолого-педагогічній концепції поетапного формування розумових дій П. Гальперіна.

У практиці дошкільної освіти принцип інтеграції реалізується через:

- інтеграцію змісту дошкільної освіти (інтеграцію змісту різних освітніх ліній і специфічних видів діяльності дітей з опанування освітніх ліній);

- інтегративні якості особистості дитини як результат дошкільної освіти, а також основа й єдині цільові орієнтири базової культури дитини дошкільного віку;

- інтеграцію різних типів організацій (дошкільної, загальної, додаткової освіти, соціокультурних центрів, бібліотек, клубів) і груп дітей дошкільного віку, які надають різні можливості для розвитку дітей та забезпечують позитивну соціалізацію дошкільників.

Подальший розвиток цього принципу буде сприяти створенню інтегрального освітнього середовища. Під інтеграцією змісту дошкільної освіти розуміється стан (або процес, що веде до такого стану) єдності, взаємопроникнення й взаємодії окремих освітніх напрямів, що забезпечує цілісність освітнього процесу. До форм реалізації принципу інтеграції можна віднести: інтеграцію на рівні змісту та завдань психолого-педагогічної роботи; інтеграцію організації та оптимізації освітнього процесу; інтеграцію видів дитячої діяльності [5].

Дошкільний вік визначається як період підвищеного інтересу до предмета діяльності, це час розквіту логічного й образного мислення. До старшого дошкільного віку мозок дітей перебудовується для засвоєння нової інформації та за своїми функціональними характеристиками вже готовий до засвоєння більшої за обсягом та складної за якістю інформації. Визначальну роль починає відігравати пам'ять. Помітно зростають можливості розумової діяльності дітей, відбувається значне зростання узагальненості та послідовності розумових операцій. Для ефективного здійснення інтеграції необхідно розвивати всі види сприйняття: зорове, слухове, тактильне, кінестетичне, смакове, нюхове.

Щоб правильно відібрати зміст знань для їх подальшої інтеграції, важливо враховувати, що знання повинні розширювати та збагачувати наявні уявлення дітей; бути необхідними у подальшому навчанні в школі; доступними та спиратися на особистий досвід; пов'язаними з повсякденним життям; залучати дітей до розв'язання проблемно-пошукових завдань, сформульованих на основі особистого досвіду дитини, та активізувати її пізнавальні інтереси, прагнення до засвоєння нових знань; стимулювати розумову діяльність (процеси аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та класифікації); підвищувати рівень самоконтролю, самоорганізації та самооцінки.

Світ має постати у свідомості вихованців у цілісному вигляді як єдине інформаційне поле. Відповідно до цих орієнтирів у дошкільній освіті можлива систематизація навколо категорій різного характеру («живе», «неживе», «рух», «якість», «кількість», «потреби» та ін.), що дає можливість дітям отримати первісні образні уявлення про різні «картини» світу.

Для визначення об'єктів інтеграції в кожному розділі програми необхідно виділити сукупність провідних системоутворювальних понять, ідей, фактів, моделей, що утворюють його змістовне «ядро», «сміслову доміную» та визначають обсяг матеріалу розділу та його структуру за роками навчання.

Ґрунтуючись на цих умовах, можна виділити ряд інтегративних блоків, усередині яких здійснюється інтеграція в закладі дошкільної

освіти: природа, її основні закономірності та відносини; світ людей та мистецтво, їх взаємини та закономірності. Реалізація змісту перелічених вище блоків можлива через взаємопов'язані між собою напрями: фізичний, соціально-особистісний, пізнавально-мовленнєвий, художньо-естетичний. Таким чином, інтеграція – це системна освіта, що поєднує інтегративне ціле.

Існують фактори й компоненти, взаємодія яких забезпечує отримання відповідного інтегрального результату – знання про природу, суспільство, мистецтво, способи діяльності, систему відносин. Інтегроване знання має відображати ряд світоглядних аспектів: цілісно-еволюційний погляд на світ (людина як частина природи), морально-аксіологічний погляд на світ (індивід як самостійна цінність), розумне ставлення до процесів перетворення світу.

Основним інтегративним компонентом механізму становлення соціального досвіду є діяльність. Причому накопичення соціального досвіду можливе лише у тих видах діяльності, які відповідають певним педагогічним умовам: вона має відтворювати життєві ситуації, спиратися на дитячі враження повсякденного життя; викликати особисту зацікавленість дитини та розуміння нею соціальної значущості результатів своєї діяльності; пропонувати дитині активну дію, пов'язану з плануванням діяльності, обговоренням різних варіантів участі, з відповідальністю, самоконтролем та оцінкою; припускати взаємодопомогу, викликати потребу у співпраці. Ця діяльність має стати системоутворюючим чинником інтеграції освітнього процесу закладу дошкільної освіти. Основні види діяльності дітей дошкільного віку – ігрова, комунікативна, пізнавально-дослідницька, сприйняття художньої літератури та фольклору, самообслуговування та побутова праця, конструювання, образотворча, музична, рухова – є також системоутворюючим фактором інтеграції. Діяльність як психологічна основа інтеграції здатна об'єднувати в собі розрізнені компоненти й бути їх інтегратором, який дає основу для появи нового освітнього продукту, в створення якого включені й діти, й педагоги, й батьки.

Таким системоутворюючим фактором є гра, як основна форма організації освітнього процесу та провідний вид діяльності дитини-дошкільника.

Будь-яка гра – глибоко інтегрована форма організації освіти дітей дошкільного віку. Інтегративний характер ігор виявляється у тому, що дитина, приймаючи участь у грі, виконує три взаємопов'язані функції:

– виступає дієвим, «працюючим» інтегратором, активність якого обумовлена позитивним прийняттям гри, готовності до виконання правил гри, умінням вживатись у гру;

– особистість дитини у грі є системоутворюючим фактором, який поєднує когнітивний, поведінковий та емоційний компоненти гри;

– зміни у розвитку дитини, якісні характеристики її «зростання» є метою та результатом гри.

Через гру здійснюється соціальна обумовленість психічного розвитку. Різноманітні за формою та змістом ігри вводять дитину в коло реальних життєвих явищ, забезпечують опанування соціального досвіду дорослих.

Як об'єкти інтеграції ігри можуть об'єднуватися на основі єдиного освітнього завдання, яким може виступити – соціалізація дитини. Ігри дають можливість моделювати різні життєві ситуації, шукати вихід із конфліктів, не вдаючись до агресивності, вчать різноманітності емоцій у сприйнятті всього існуючого в житті.

Однією з умов інтеграції освітнього процесу закладу дошкільної освіти є створення поліігрового простору, що є комплексом різних видів ігор, спрямованих на соціальне пізнання та соціальну практику.

Зміст ігор більшою мірою сприяє конкретизації та систематизації знань (когнітивний компонент усіх освітніх галузей), ігрові ролі мають істотне значення у становленні емоційно-чуттєвої та поведінкової сфер особистісного розвитку (мотиваційно – емоційний та поведінковий компоненти), ігрові правила та дії більшою мірою сприяють формуванню умінь, передбачених нормами людської культури (поведінковий компонент – усі освітні галузі).

Забезпечуючи інтеграцію у процесі створення умов для різних видів ігор необхідно враховувати провідний спосіб побудови ігрової діяльності, ігрову позицію дитини, переваги дітей у виборі сюжету гри, у виборі змісту гри, рівень розвитку комунікативних умінь, індивідуальні особливості дитини, статеву приналежність.

Для розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку впроваджується новий інтеграційний підхід – STREAM-освіта, який інтегрує в собі завдання з формування в дошкільників загальних наукових уявлень про світ; ознайомлення їх з інформаційно-комунікаційними технологіями; розвиток умінь експериментувати, конструювати; навчання основ опрацювання змісту тексту, грамоти, математики, а також різних видів мистецтва.

STREAM-освіта зорієнтована на цінності та інтереси дитини, на ампліфікацію дитячого розвитку, взаємозв'язок усіх сторін життя, що в свою чергу позитивно впливає на розвиток наочно-образного мислення дитини дошкільного віку.

У STREAM-освіті своєрідними сходинками пізнання світу дитиною дошкільного віку можуть бути: створення емоційного образу об'єкту за допомогою живопису, музики, танцю, літератури; взаємо доповнення та порівняння вражень, активізація власного досвіду дитини; перехід від емоційного образу об'єкту до наукового.

Діти дошкільного віку розглядають досліджуваний об'єкт або явище не відокремлено, а в комплексі з іншими предметами, явищами, подіями. Це сприяє встановленню причинно-наслідкових взаємозв'язків між ними, інтеграції освітніх ліній, об'єднаних єдиною темою. Цей підхід відповідає й психічним особливостям дошкільників, для яких характерне домінування

процесів інтеграції (синтезу) над процесами диференціації (аналізу).

Ще однією технологією реалізації інтеграції освіти у практиці дошкільних закладів є проєктна діяльність. Розробниками проєктної технології (або методу проєктів) виступили Дж. Дьюї та В. Кілпатрік, які висунули ідею організації навчання дітей на активній основі, через практичну діяльність, яка спрямовується пізнавальним інтересом та формує дитячу ініціативу.

Технологія проєктування дозволяє побудувати співвідношення «дитина – дорослий» на основі співучасті. Використовуючи цю технологію, педагог веде дитину поступово: від спостереження за діяльністю дорослих, до епізодичної участі у ній, потім партнерство та, нарешті, співпраця. Співучасть у діяльності – це спілкування на рівних, де ніхто не вказує, не контролює, не оцінює. Впровадження технології в практику надає можливість педагогу гуманізувати навчання та виховання дошкільника, враховувати, що особистість дитини самоцінна й вона вже має певний досвід у сприйнятті навколишнього світу. Технологія проєктування є засобом забезпечення співробітництва, співтворчості дітей та дорослих, способом реалізації особистісно-орієнтованого підходу до освіти.

Проєктний метод – це здійснення задуму з моменту його виникнення до завершення з проходження певних етапів діяльності. Основне призначення методу проєктів – надати дітям можливість самостійно набути знання в процесі розв'язання практичних завдань чи проблем, що потребують інтеграції знань із різних освітніх напрямів. Як наслідок, проєктна діяльність дає можливість виховувати «діяча», розвивати волюві якості особистості, навички партнерської взаємодії.

Перевага проєктного методу полягає в тому, що він є одним із методів розвивального навчання, в його основі лежить розвиток пізнавальних навичок дітей, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Цей метод підвищує якість освітнього процесу, слугує розвитку критичного та творчого мислення, сприяє підвищенню компетентності педагогів.

Проєктна діяльність дозволяє дорослому спільно з дітьми об'єднатися навколо ідеї та створити спільний «продукт». Дошкільники набувають знань та вмінь в процесі планування та виконання практичних завдань-проєктів, що поступово ускладнюються. Проєктна діяльність сприяє розвитку творчих здібностей та самостійності дітей дошкільного віку в навчанні та здійсненні безпосереднього зв'язку між набуттям знань та умінь їх застосовувати на практиці.

Таким чином, проєктування виступає як суб'єктна, а не об'єктна форма участі в житті, є одним із засобів соціального та інтелектуального творчого саморозвитку всіх суб'єктів освіти (дітей та дорослих).

Метод проєктування є ефективним засобом, що дозволяє одночасно забезпечити формування універсальних компетентностей (самостійна

постановка задачі, аналіз ситуації, вибір оптимального шляху розв'язання); розвиток особистісних якостей (уміння доводити справу до кінця, виявляти ініціативу, прагнення бути соціально корисним); допомагає реалізувати індивідуальний підхід в освіті, залучати до цієї діяльності батьків.

Основною метою проєктного методу в закладі дошкільної освіти є розвиток творчої особистості дитини, яка визначається завданнями розвитку та дослідницької діяльності дітей, що є специфічними для кожної вікової категорії. У молодшому дошкільному віці це входження дітей у проблемну ігрову ситуацію (провідна роль педагога); активізація бажання шукати шляхи розв'язання проблемної ситуації (разом із педагогом); формування початкових передумов пошукової діяльності (практичні досліди). У старшому дошкільному віці формування передумов пошукової діяльності, інтелектуальної ініціативи; розвиток уміння визначати можливі методи розв'язання проблеми за допомогою дорослого, а згодом самостійно; формування уміння застосовувати методи, що сприяють розв'язанню поставленої задачі, з використанням різних варіантів.

Проєктну діяльність характеризують такі ознаки, як орієнтація на потреби, інтереси, бажання та проблеми дітей; проведення її у рамках теми, розробленої разом із дітьми; спрямованість на досягнення мети, відомої всім учасникам; припущення довгострокової діяльності, що триває кілька днів, тижнів і місяців; участь дітей не лише у виборі теми, а й у плануванні, проведенні та оцінці проєкту; планування та хід проєкту відкрито для нових ідей дітей, пропозицій педагогів, батьків; орієнтація на життєвий досвід дітей, різнобічне навчання, набуття досвіду спільної діяльності та спільного перебування дітей в групі.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Всебічне вивчення проблеми інтеграції в освіті підтвердило її значимість й позитивний вплив на педагогічний процес, що виразилося в прагненні до розвитку сучасної особистості, яка володіє системним мисленням, здатністю до усвідомленого аналізу своєї діяльності, власних дій в нових умовах, а також опануванні нових знань і умінь. Основним напрямком впровадження інтеграційних процесів в практику дошкільної освіти є інтеграція змісту освітнього процесу. Інтеграційний підхід, заснований на цілісності сприйняття дитиною навколишнього світу, виступає як провідний принцип проєктування змісту дошкільної освіти. Серед технологій, які забезпечують реалізацію інтеграційного підходу в закладі дошкільної освіти можна виділити наступні: ігрова, проєктна, STREAM-освіта.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо застосування технологій інтегрованого навчання в навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укладач і голов. ред. Бусел В.Т.]. К.: Ірпін ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Голубко (гол.ред.). К.: Либідь, 1997. 374 с.
3. Енциклопедія освіти / [Гол. редактор В. Г. Кремень] / Акад. пед. наук України. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 356.
4. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: Монографія. Львів: Світ, 1999. 301 с.
5. Крутій К. Л. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зимабіло-сніжка. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2017. 124 с.
6. Новий тлумачний словник української мови: у трьох томах. [вид. 2]. К.: Аконтіт, 2006. Т. 1. 793 с.
7. Педагогічний словник [за ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д.]. К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
8. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. / Головна ред. Укр. рад. енцикл. Ак. наук УРСР. Київ, 1974. 776 с.
9. Соціолого – педагогічний словник / [укл. С.У. Гончаренко, В. В. Радул, М. М. Дубінка та ін.; за ред В. В. Радула]. К.: «ЕксОб», 200. 304 с.
10. Федосеев П. Н. Философия и интеграция знания. Вопросы философии. 1987. № 7. С. 16–30.
11. Філософський енциклопедичний словник. [Електронний ресурс] URL: <https://1550.slovaronline.com/1717>(Назва з екрану)

REFERENCES

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainiskoi movy (2005). [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]/ [ukladach i holov. red. Busel V.T.]. K.: Irpin VTF «Perun». 1728 s. [in Ukrainian]
2. Honcharenko, S. (1997). Ukrainyskyi pedahohichnyi slovnyk (hol.red.). [Ukrainian Pedagogical Dictionary] K.: Lybid. 374 s. [in Ukrainian]
3. Entsyklopediia osvity (2008). [Encyclopedia of education] / [hol. redaktor V. H. Kremen] / Akad. ped. nauk Ukrainy. K.: Iurinkom Inter., S. 356. [in Ukrainian]
4. Kozlovska, I. M. (1999). Teoretyko-metodolohichni aspekty intehratsii znan uchniv profesiino-tekhnichnoi shkoly: dydaktychni osnovy: Monohrafiia. [Theoretical and methodological aspects of the integration of knowledge of students of a vocational school: didactic foundations: Monograph.] Lviv: Svit. 301 s. [in Ukrainian]

5. Krutii, K. L. (2017). Pryrodnycho-naukova osvita doshkilnykiv: blokovo-tematychnе planuvannya na zasadakh integratsii ta metodychni porady. [Natural science education of preschoolers: block-thematic planning based on the principles of integration and methodical advice]. Zymbabilo-snizhka. Zaporizhzhia : TOV «LIPS» LTD., 124 s. [in Ukrainian]
6. Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainiskoi movy: u trokh tomakh. (2006). [New explanatory dictionary of the Ukrainian language: in three volumes.] [vyd. 2]. K.: Akonit, T. 1. 793 s. [in Ukrainian]
7. Pedahohichnyi slovnyk (2001). [Pedagogical dictionary] [za red. diisnoho chlena APN Ukrainy Yarmachenka M.D.]. K.: Pedahohichna dumka. 516 s. [in Ukrainian]
8. Slovnyk inshomovnykh sliv (1974) [Dictionary of foreign words]/ Za red. O.S. Melnychuka. / Holovna red. Ukr. rad. entsykl. Ak. nauk URSR. Kyiv. 776 s. [in Ukrainian]
9. Sotsioloho – pedahohichnyi slovnyk [Sociologist – pedagogical dictionary] / [ukl. S.U. Honcharenko, V. V. Radul, M. M. Dubinka ta in.; za red V.V.Radula]. K.: «EksOb», 200. 304 s. [in Ukrainian]
10. Fedoseev, P. N. (1987). Fylosofiya y yntehratsiya znaniya. [Philosophy and integration of knowledge]. Voprosu fylosofyy. № 7. S. 16–30. [in Russian]
11. Filososfskyi entsyklopedychnyi slovnyk. [Philosophical encyclopedic dictionary]. URL: <https://1550.slovaronline.com/1717> (Elektronnyi resurs) [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОТЕЛЯНЕЦЬ Наталка Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування технологічної культури учнів початкової школи, формування технологічних умінь дітей дошкільного віку.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOTELIANETS Natalka Valeriivna – doctor of pedagogy, professor, head of the chair of pre-school and primary school education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: formation of technological culture of primary school students, formation of technological skills of preschool children.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2024 р.

УДК 373.2.091.33-053.4:37.011.3-051(477.82)
DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-31-36

КОТЕЛЯНЕЦЬ Юлія Сергіївна –

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Цentrальноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3932-1824>
e-mail: y.s.kotelianets@cuspu.edu.ua

ГРА ЯК ПРОВІДНИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасним дітям потрібно значно більше задля їх майбутнього місця в житті та у суспільстві ніж знання та навички. З-поміж чисельних компетентностей, які заявлені у Державному стандарті дошкільної освіти, слід зупинитися на ігровій діяльності. На всіх етапах розвитку особистості гра сприймається як цікаве заняття, яке необхідне для її життєдіяльності. Чим дитина стає старша, тим більше вона починає відчувати як розвиваюче так і виховне значення гри.

З'ясовано, що гра пов'язана з пізнавальними потребами дітей. Гра, в рамках її можливостей, є способом задоволення потреб дитини. Гррова діяльність є засобом тренуванням та вдосконаленням дошкільником своїх пізнавальних сил та здібностей. Граючись, дитина керується власними бажаннями, намірами та задумами. Якщо дорослі втручаються у хід гри, тоді місця для розвитку особистості дитини вже не залишається.

Виділено такі риси гри: вільна розвивальна діяльність, яка здійснюється лише за бажанням дитини, для отримання задоволення від самого процесу діяльності, а лише від отримання результату (процедурне задоволення); творча, значною мірою імпровізована, дуже активний характер цієї діяльності («поле творчості»); емоційна піднесеність діяльності,